ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի 2016թ. գիտական հետազոտությունների և գիտակազմակերպչական գործունեության հիմնական արդյունքների մասին

1. **ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոնի 2016թ. գործունեության կարևոր արդյունքներից** կարելի է առանձնացնել հետևյալը.

ա) Հրատարակվել է կենտրոնի «Գիտական աշխատություններ» հոդվածների պարբերական ժողովածուի 19-րդ հատորը /282էջ/:

բ) Փետրվարի 13-ին Կենտրոնը կազմակերպել է Տեառնընդառաջի համաքաղաքային ազգագրական տոնակատարություն:

գ)Սեպտեմբերի 24-25-ին հրավիրվել է ՀՀ Անկախության 25-ամյակին նվիրված «Շիրակի պատմամշակութային ժառանգություն. հայագիտության արդի հիմնահարցեր» խորագրով միջազգային իններորդ գիտաժողովը՝ արտերկրի /Ռուսաստանի Դաշնություն, Լեհաստան, Ուկրաինա, Լիբանան, Վրաստան, ԱՄՆ, Իտալիա/ 12 և մեր հանրապետության 90-ից ավելի մասնակիցներով:

դ). Սեպտեմբերի 25-ին ՀՀ Մշակույթի նախարարության և Գյումրու քաղաքապետարանի ֆինանսավորմամբ Կենտրոնը Գյումրիում անցկացրել է «Հացի տոն» չորրորդ մարզային ազգագրական փառատոնը:

ե) Կենտրոնի հնագետների կողմից Շիրակի մարզում /Աշոցք/ հայտնաբերվել և հետախուզվել են 1 նոր հնավայր:

2. **Բազային ֆինանսավորմամբ ստացված հիմնական արդյունքները 2016թ.**

ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոնը 2016թ. շարունակել է իրականացնել «Շիրակի հնագիտական և պատմազգագրական ուսումնասիրություններ-2» ծրագիրը՝(ղեկ.՝ բ.գ.դ.Ս.Հայրապետյան):

---- 2016թ. Կենտրոնի հնագետների խումբը /ղեկավար՝ պ.գ.թ. Լ.Եգանյան/ շարունակել է Մեծ Սեպասարի վաղբրոնզիդարյան հնագիտական հուշարձանի պլանային պեղումները /հուլիս/, որոնք կարևորվում են այնքանով, որքանով հնարավոր են դարձնում հնավայրի երկրորդ տեղամասի համալիս պատկերը՝ փողոցներով ու բակերով: Խումբը 2016-ին հայ-գերմանական միացյալ արշավախմբի կազմում մասնակցել է նաև Ազատանի մ.թ.ա. 9-8-րդ դարերի ամրոց-բնակավայրի և դամբարանադաշտերի պեղումներին /օգոստոս/: Սեպտեմբերին շարունակվեցին նաև Ջրափիի երկաթիդարյան բնակավայրի պեղումնե-րը: Տարվա առաջին կեսը խումբը տրամադրել է նախորդ տարվա պեղումներով վերո-նշյալ հնավայրերից հայտնաբերված նյութերի կամերալ ուսումնասիրությանն ու վերա-կանգնողական աշխատանքին: Խումբը 3 գիտական հաղորդումներով հանդես է եկել 1 միջազգային /Գյումրի/ և 2 հաղորդումներով՝ 1 հանրապետական /Երևան/ գիտաժողով-ներում, հրատարակել երեք հոդված /մեկը՝ անգլերենով/:

---- «Շիրակի հնագիտական և պատմազգագրական ուսումնասիրություն-2» ծրագրի շրջանակներում ազգաբանության բնագավառում ուսումնասիրությունները իրականաց-վել են մի քանի ուղղություններով. Ավանդական ազգագրության ոլորտում շարունակվել է Ալեքսանդրապոլ-Գյումրու սոցիոնորմատիվ մշակույթի ուսումնասիրությունը, որի հիմնական ուղղությունը եղել է քաղաքային ընտանիքի և ներընտանեկան կապերի քննությունը /ղեկ.՝ պ.գ.թ. Կ.Բազեյան/:

Էթնոհոգեբանական հետազոտությունների ոլորտում շարունակվել է տոների ու տո-նահանդեսների մշակույթի ուսումնասիրությունը: Այն դրսևորվեց 2016-ի փետրվարին Տեառնընդառաջի համաքաղաքային տոնակատարության և սեպտեմբերին «Հացի տոն» չորրորդ փառատոնի անցկացմամբ, որն արդեն ավանդական է դարձել Գյումրիում և լա-վագույնս է ներկայացնում տոնի ժամանակակից դրսևորումներն ու մեկնաբանությունը՝ հնարավորություն ընձեռելով ուսումնասիրողներին այդ համատեքստում բացահայտել նաև անձի վրա միջմշակութային արժեքների հոգեբանական ազդեցությունը (ղեկ.՝ հ.գ.թ. Կ.Սահակյան):

Էթնոարվեստաբանության ոլորտում 2016-ին բանահավաքչական արշավախումբը /ղեկ.՝ արվ.գ.թ. Հ.Հարությունյան/ հավաքել է երաժշտական բանահյուսության երկու

տասնյակ նմուշներ մարզի Բայանդուր, Հոռոմ, Սարատակ գյուղերում և կատարում է դրանց նոտագրումը:

Էթնոբանահյուսության ոլորտում 2016-ին շարունակվել է անգլալեզու և հայերեն օրորոցային տեքստերի լեզվաոճական քննությունը, կատարվել է մանկախնամ և մանկախաղաց տեքստերի զուգադրական վերլուծություն /Հ.Մատիկյան/: Ընդհանուր առմամբ Կենտրոնի ազգաբանները 2016-ին հրատարակել են 12 գիտական հոդված, հանդես եկել միջազգային գիտաժողովներում 7 զեկույցներով, հանրապետական գիտաժողովներում՝ 6 զեկուցումներով, լույս են ընծայել 2 մենագրություն: Պատրաստվել են հրատարակման «Ժողովրդական երգը որպես փրկված մշակույթ» ժողովածուն /16 տպ. մամուլ/, «Երաժշտությունը 16-19դդ. հայ մատենագրության մեջ» /12 տպ.մամուլ/:

----- «Շիրակի հնագիտական և պատմազգագրական ուսումնասիրություն-2» ծրագրի շրջանակներում 2016-ին շարունակվել է հայոց պատմության համատեքստում պատմական գավառի հնագույն, հին և նոր շրջանների պատմության մի շարք հիմնախնդիրների ուսումնասիրությունը /ղեկ.՝ պ.գ.դ. Ս.Պետրոսյան/: Քննության են ենթարկվել Շիրակում օձերի հնագույն պաշտամունքի դրսևորումները, առասպելական Սինամ թագավորի առնչությունները հայոց հնագույն պատմության հետ, հստակեցվել է մ.թ.ա. III հազարամյակի երկրորդ կեսի շումերական արձանագրություններում հիշատակված Արատտա երկրի տեղադրությունը Հայկական լեռնաշխարհում:

2016-ին Կենտրոնում շարունակվել է Շիրակին հարակից Տայքի ազգային պատկանելության, վարչաժողովրդագրական և տեղագրական խնդիրների ուսումնասիրությունը /պ.գ.թ.Ա.Ակոպով/:

Հաշվետու տարում շարունակվել են հետազոտական աշխատանքները Ալեքսանդրապոլի գավառում 1914-1918թթ. հաստատված փախստական-գաղթականների թվի, էթնոկոնֆեսիոնալ կազմի, ըստ բնակության նոր վայրերի նրանց տեղաբաշխման, գաղթականության ընդունման ժամանակ առաջացած խնդիրների, հասարակական կազմակերպությունների հիվանդախնամ և որբախնամ գործունեության և գաղթականության շրջանում կրթական գործի կազմակերպման մասին, 20-րդ դ. 20-ական թթ. գավառի բնակչության սոցիալական կազմի փոփոխությունների և սոցիալ-տնտեսական դրության վերաբերյալ /պ.գ.թ.Ա.Հայրապետյան, պ.գ.թ. Գ.Այվազյան, պ.գ.թ. Ա.Բոյաջյան/: Շարունակվել է նաև Ալեքսանդրապոլի գավառի քաղաքական պատմության ուսումնասիրությունը /պ.գ.թ. Կ.Ալեքսանյան/:

Ընդհանուր առմամբ Կենտրոնի պատմաբանները 2016-ին հրատարակել են 1 մենագրություն, 19 գիտական հոդված /երեքը՝ արտերկրում/, 12 հաղորդումներով հան-դես եկել միջազգային /մեկը՝ արտերկրում/ և 2 հանրապետական գիտաժողովներում: Հրատարակության են պատրաստվել «Ալեքսանդրապոլի գավառը 1914-1922թթ» մենագրությունը /18 տպ. մամուլ/ և «Արևմտահայ գաղթականությունն Ալեքսանդրապոլի գավառում 1915-1922թթ» փաստաթղթերի հավաքածուի երկրորդ մասը /16 տպ. մամուլ/: Պաշտպանվել է 1 թեկնածուական ատենախոսություն «Էրիախի երկիրը մ.թ.ա. VIII-VI դդ.»:

3. **Թեմատիկ ֆինանսավորմամբ ստացված արդյունքները 2016թ**.

2015-ի սեպտեմբեր ամսից ՇՀՀ կենտրոնում իրականացվում են նաև թեմատիկ ֆինանսավորմամբ երկու եռամյա ծրագրեր. «Կարս-Ալեքսանդրապոլ. աշուղական ավանդույթներ և փոխառնչություններ» /ղեկ.՝ արվ. թ. Հ.Հարությունյան/ և «Ախուրյանի ավազանի ամրաշինական կառույցները» /ղեկ.՝ պ.գ.թ. Լ.Եգանյան/:

Առաջին թեմայի գծով մեկ տարվա ընթացքում կատարվել են հետևյալ աշխատանքները. Կազմվել և համակարգվել են Կարսի և Ալեքսանդրապոլի հայ և թուրք աշուղների անվանացանկերն ու երգերի ընտրանին՝ ըստ աշուղական երաժշտաբանաստեղծական տաղաչափության, կատարվում է դրանց աղբյուրագիտական և տեքստաբանական վերլուծություն: Ալեքսանդրապոլի և Կարսի քաղաքային մշակույթի և աշուղների գործունեությանը նվիրված ձեռագիր նյութերի ու աղբյուրների ուսումնասիրության նպատակով արխիվային-աղբյուրագիտական աշխատանքներ են կատարվել Ե.Չարենցի անվան գրականության և արվեստի թանգարանում, ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի բանահյուսության արխիվում, Հայաստանի ազգային արխիվում: Ըստ բնույթի այդ նյութերը համակարգվել են երկու խմբերում. ա/երգվող տեքստեր և հեղինակներ բ/աշուղական արվեստին առնչվող հուշագրական նյութեր, տարեգրություններ և այլ բնագրեր: Քննության առնված նյութի նախնական վերլուծությունը հնարավորություն ընձեռեց հստակեցնելու Կարսից Ալեքսանդրապոլ տեղափոխված աշուղական համքարության վերակազմավորման և գործունեության ծավալման ժամանակաշրջանը, որն է՝ 19-րդ դարի 40-ական թվականները: Աշխատանքի արդյունքներն ամփոփված են 2016թ. թեմատիկ խմբի հրատարակած 2 գիտական հոդվածներում /մեկը՝ արտերկրում/ և միջազգային գիտաժողովի 1 զեկուցման մեջ:

Երկրորդ թեմայի գծով 2016-ին իրականացվել են հետևյալ աշխատանքները. Սեպտեմբեր-նոյեմբեր ամիսներին «Ախուրյանի ավազանի ամրաշինական կառույցները» թեմայի շրջանակներում հետախուզական պեղումներ իրականացվեցին Ջրաձորի և Փոքր Սեպասարի ամրոցներում: Ջրաձորում դրվել են ստուգողական երկու խրամատ ամրոցի զազաթի արևմտյան ու հյուսիսային կողմերում: Առաջին ստուգողական խրամատում բացվեցին միջնադարյան կառույցների պատեր և հայտնաբերվեցին նույն ժամանակաշրջանի խեցեղենի՝ կարասների, սափորների բազմաթիվ բեկորներ: Երկրորդ խրամատը դրվել է ամրոցն օղակող պարսպապատի հյուսիսային կողմում: Այստեղ պատը դրված է հենց ժայռի վրա և թեքությամբ իջնում է դեպի բլրի հյուսիսային լանջի եզրը: Ժայռեղեն

հիմքի վրա բարձրանում են մ.թ.ա I հազարամյակի ամրոցի՝ սարի բնական ռելիեֆին համապատասխան, բլուրն օղակող պատերը: Գտածոները բազմազան են՝ հարուստ նախշազարդումներով խեցեղեն, նաև երկաթյա և բրոնզյա տարբեր զենքերի՝ դաշույնների, նետասլաքների հարուստ տեսականի: Թեմատիկ խմբի կողմից տպագրության են պատրաստվել վերոհիշյալ հետախուզական պեղումների արդյունքները, հրատարակվել է 2 հոդված, կատարվել է այդ թեմայով երկու զեկուցում Գյուրիում կայացած միջազգային գիտաժողովում:

4.-

5. **2016թ. հրապարակումների ցանկը**

Մենագրություններ, ժողովածուներ, գրքեր

1. Ավագյան Ի.Է., «Պատմական Շիրակը սկզբնաղբյուրներում», Գյումրի, «Էլդորադո» հրատ., 2015, 77 էջ
2. «Գիտական աշխատություններ» ՀՀ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի պարբերական ժողովածու, Եր., «Գիտություն» հրատ., 2015, հատոր 18, 228 էջ:
3. Հովհաննիսյան Ռ.Պ., Սահակյան Կ., Հացի փառատոն Գյումրիում /30-ը հոկտեմբերի, 2015/, Գյումրի, 2015, 32 էջ:
4. «Շիրակի հնագիտական և պատմազգագրական ուսումնասիրություններ» մատենաշար, Եր., «Գիտություն» հրատ., 2015, պրակ 2, 203 էջ:

Դասագրքեր, ուսումնական ձեռնարկներ

1. Սահակյան Կ.Ա., Քաղաքական հոգեբանության ուրվագծեր, Գյումրի, «Էլդորադո» հրատ, 2015, 180 էջ:

Հոդվածներ, զեկուցումներ

1. Ալեքսանյան Կ.Կ., Ալեքսանդրապոլում Հայաստանի Հանրապետության ներկայացուցիչ Գ. Խոյեցյանի զեկուցումները Արտաքին գործերի նախարարին՝ ներկայացուցչության գործունեության և Ալեքսանդրապոլի գավառի դրության վերաբերյալ (1918թ.սեպտեմբեր-դեկտեմբեր), Եր., «Բանբեր Հայաստանի արխիվների», N 1, 2015, էջ 112-149:
2. Ալեքսանյան Կ.Կ., Աշակերտական ընթերցումներ. Հիշում եմ և պահանջում, Եր., «Հայագիտությունը դպրոցում», 2015, N 3, էջ 48-54:

3. Ալեքսանյան Կ.Վ., Թուրք-հայկական հարաբերությունները Ալեքսանդրապոլի գավառի բռնազավթման շրջանում 1918-1921թթ., Պեյրութ, «Հայկազեան Հայագիտական հանդէս», հ.ԼԵ, 2015, էջ 293-327:
4. Ալեքսանյան Կ.Վ., Մայիսյան իրադարձություններին վերաբերող մի փաստաթղթի հետքերով, Գյումրի, «Գիտական աշխատություններ», հ.18, 2015թ., էջ :
5. Ավագյան Ի.Է., Շիրակից հայտնի ուրարտական դարաշրջանի գոտիների զարդամոտիվների շուրջ, Գյումրի, «Գիտական աշխատություններ», հ.18, 2015թ., էջ :
6. Բազեյան Կ.Ռ., Ալեքսանդրապոլ. Ազգագրական էսքիզներ (պատմազգագրական ուսումնասիրություն), Եր., «Շիրակի հնագիտական և պատմազգագրական ուսումնասիրություններ», պր. 2, «Գիտություն» հրատ., 2015թ., համահեղինակ՝ Գ.Թ Ադանյան, էջ 7-122 :
7. Բազեյան Կ.Ռ., Արհեստները՝ ցեղասպանության համատեքստում, Գյումրի, «Գիտական աշխատություններ», հ.18, 2015թ., էջ :
8. Բազեյան Կ.Ռ., Ժողովրդական արվեստի դերն ու նշանակությունը մշակութային ժառանգության պահպանման համատեքստում, Եր., «Պատմամշակութային ժառանգություն» գիտատեղեկատվական հոդվածների ժողովածու, պր. 1, 2015, էջ 159-166:
9. Բոյաջյան Ա., Շիրակի բուսաբուծության զարգացման վրա ազդող գործոնները 1920-1950-ական թվականներին, Գյումրի, «Գիտական աշխատություններ», հ.18, 2015թ., էջ:
10. Եգանյան Լ., Մեծ Սեպասարի եռոտանի և քառոտանի զոհասեղանները, Գյումրի, «Գիտական աշխատություններ», հ.18, 2015թ., էջ :
11. Խաչատրյան Հ.Հ, Եգանյան Լ., Պետրոսյան Լ., Ազատանի դամբարանադաշտի 2014թ. պեղումները, Գյումրի, «Գիտական աշխատություններ» հ.18, 2015թ., էջ :
12. Հայրապետեան Ա.Ս., Առաջին աշխարհամարտը և Ալեքսանդրապոլի գաւառ հաստատուած զաղթականութեան թուաքանակը, Պէյրութ, «Հայկազեան Հայագիտական հանդէս», հատոր ԼԵ, 2015, էջ 249-271:
13. Հայրապետյան Ա.Ս., Արևելահայ մամուլն առաջին աշխարհամարտի տարիներին Ալեքսանդրապոլի գավառում հաստատված գաղթականության մասին, Գյումրի, «Գիտական աշխատություններ», հ. 18, 2015, էջ:

14. Հարությունյան Հ.Հ, Շիրակի երաժշտական բանահյուսության արդի դրսևորումները, Գյումրի, «Գիտական աշխատություններ», h.18, 2015, էջ:
15. Հարությունյան Հ.Հ., Տաթևի համալսարանը որպես հայ միջնադարյան մասնագիտացված երաժշտության կենտրոն, Եր., «Տաթևի համալսարանը որպես գիտական, կրթական կենտրոն» հանրապետական գիտաժողովի նյութեր, 2015, էջ 26-31:
16. Հովհաննիսյան Ռ.Պ., Հայի ոգու հետեղեռնյան կենսաշարժը Հակոբ Հարությունի «Կապույտ հազ» գրքում, Գյումրի, «Գիտական աշխատություններ», h.18, 2015, էջ :
17. Մատիկյան Հ., Child/երեխա բաղադրիչները բառային բարդություններում, Եր. ՀՊՏՀ 24-րդ գիտաժողով «Զարգացման ժամանակակից մարտահրավերներ», , «Տնտեսագետ» հրատ., 2015, էջ 169-172:
18. Մատիկյան Հ., Օրորասացի կերպարը անգլալեզու եվ հայ բանահյուսական օրորոցային տեքստերում, Գյումրի, «Գիտական աշխատություններ», h.18, 2015, էջ :
19. Պետրոսյան Լ., Մի մանրանկարի նորովի մեկնաբանման փորձ, «Գիտական աշխատություններ», h.18, Գյումրի, 2015, էջ :
20. Պետրոսյան Ս.Գ., «Իծագրեր»-ժայռապատկերները քարայծի և դիցայծի պաշտամունքի տեսանկյունից, Գյումրի, «Գիտական աշխատություններ», h.18, 2015, էջ :
21. Պետրոսյան Ս., Quria երկրները և հին հայոց մատռվակները, Գյումրի, «Գիտական աշխատություններ», h.18, 2015, էջ :
22. Սահակյան Կ.Ս., Ցեղասպանություն. երրորդ սերունդ /Ա.Արսլանի վեպերի հիման վրա, Գյումրի, «Գիտական աշխատություններ», h.18, 2015, էջ :

Հոդվածները հրատարակվել են «Առաջին աշխարհամարտը և հայ ժողովուրդը /պատմություն և արդիականություն/» միջազգային գիտաժողովի զեկուցումների ժողովածուում, Եր. «Գիտություն» հրատ., 2015, էջ:

1. Ալեքսանյան Կ.Վ., Հասարակական կառույցների օժանդակությունը Ալեքսանդրապոլի գավառում ապաստանած արևմտահայ գաղթականներին 1914-1918թթ., էջ 86-97:
2. Ավագյան Ի.Է., Մեր գնդի նահանջը (Հովհաննես Թոչունյան-Հովհաննիսյանի հուշապատումը), էջ 65-75:
3. Հայրապետյան Ս.Ս., Արևմտահայ գաղթականությունն Ալեքսանդրապոլի գավառում 1914-1918թթ., էջ 76-85:

23. Худавердян А., Хачатрян А. А., Еганян Л., Петросян Л., Антропологические материалы из погребений куро-аракксской культуры с территории Ширака, Գյումրի, «Գիտական աշխատություններ», h.18, 2015, էջ :

24. Aghanyan G.T., **Bazeyan K. R.,** National Minorities of Armenia during the Russo-Ottoman War of 1877 – 1878**,** Emigrants and minoraties: The silenced memory of the Russo-Ottoman war 1877-78, Blagoevgrad, "Balkanistic Forum", № 3, 2015. p.108-117.

25. Aghanyan G.T., **Bazeyan K.R.**, The town as a barear of innovation values (on the example of town Alexandrapole), Tbilisi, Archeion, N 10, 2015, p. 46-50.

26. Akopov A. The principality of Tayk in the geopolitical processes in South Caucasus (The second part of the X century), Գյումրի, «Գիտական աշխատություններ», h.18, 2015, էջ :

6. Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոն

Տնօրեն՝ բ. գ. դ. Ս. Ա. Հայրապետյան,
Գիտքարտուղար՝ արվ. թ. Հ. Հ. Հարությունյան,
Էլեկտրոնային փոստ՝ hkentron@mail.ru
Կայքէջ՝ www shirakcenter.sci.am

7. Տվյալներ կադրերի վերաբերյալ

ա/ -

բ/ -

գ/

8.-

9.-

10. ՇՀՀ կենտրոնը հաշվետու տարում համագործակցել է ԳԱԱ հայագիտական ինստիտուտների, Բեյրութի Հայկազեան համալսարանի, ԵՊՀ-ի, ՀՊՄՀ-ի, ԳՊՄԻ-ի մի շարք հայագիտական ամբիոնների, Կոմիտասի անվան կոնսերվատորիայի, Հայաստանի պատմության ազգային, Հ. Շարամբեյանի անվան ժող. արվեստի, Գյումրու երկրագիտական եւ ժող. Ճարտարապետության ու քաղաքային կենցաղի թանգարանների, ԳԱԹ-ի եւ այլ պետական ու հասարակական կազմակերպություններիհետ: Համատեղողների թիվը՝ 8 /ԳՊՄԻ՝ 7, Բազեյան…/:

2016թ. համատեղ 9 հրապարակումներ են եղել Հնագիտության եւ ազգագրության ինստիտուտի /3/, Պատմության ինստիտուտի/2/, Արվեստի ինստիտուտի/1/, Հալեի համալսարանի գերմանական հնագիտական արշավախմբի /2/, ԳՊՄԻ պատմության ամբիոնի /1/ հետ:

11. -

ՇՀՀ կենտրոնի տնօրեն՝ Ս.ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

գիտքարտուղար՝ Հ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Աղյուսակ 1 -

Աղյուսակ 2

2015թ. ՀՀ ԳԱԱ թեմատիկայի ամփոփ տվյալներ

N	Կազմակերպությունը	Թեմաների կամ պայմանագրերի թիվը (n) և ֆինանսավորման ծավալը (X հազ.դր.)			
		Նպատակային ֆինանսավորում	Բազային	Թեմատիկ	Տնտ. Պայմանագրեր
1	«Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոն» ՊՈԱԿ		------	------	

Աղյուսակ 3

Կազմակերպության անցկացրած հանրապետական և միջազգային միջոցառումները

N	Միջոցառումներ	Անցկացման վայրն ու ժամանակը, կազմակերպիչները	Մասնակիցների թիվը	
			ընդամենը	Այդ թվում՝ արտերկրից
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1	Տեառնընդառաջի համաքաղա-քային ազգագրական տոնակա-տարություն	Գյումրի, 13 փետրվարի ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոն, Գյումրու քաղաքապետարան	**65**	10
2	Երիտասարդ պատմաբանների հանրապետական գիտական ընթերցումներ «Հայոց նորօրյա պետականության և անկախու-թյան պատմական ուղին» թե-մայով	Գյումրի, 20-30 հուլիսի, ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոն, Գյումրու պետ.համալսարանի պատմ. ամբիոն	**16**	**2**
3.	«Հացի տոն» մարզային չորրորդ փառատոն	Գյումրի, 25 սեպտեմբերի, ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոն, Գյումրու քաղաքապետարան ՀՀ մշակ. նախարարություն	**85**	**15**

4.	«Շիրակի պատմամշակութային ժառանգություն. Հայագիտության արդի հիմնախնդիրներ» միջազգային իններորդ գիտաժողով՝ նվ. ՀՀ Անկախության 25-ամյակին	Գյումրի, 24-25 սեպտեմբերի, ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոն	**104**	**14**

- **Աղյուսակ 4**

Աղյուսակ 5

Արտասահմանյան գիտնականների ընդունելություն ԳԱԱ կազմակերպություններում

N	Կազմակերպություն	Երկիրը	Ընդունված գիտնականների քանակը		
			Գիտաժողով-ներին մասնակցելու	Համատեղ գիտական աշխատանք կատարելու	Բանակցություն-ների և խորհրդածու-թյունների համար
1	2	3	4	5	6
1	**«Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոն» ՊՈԱԿ**	**Վրաստան, Ուկրաինա, ՌԴ, Լիբանան, Գերմանիա, Լեհաստան**	**2 4 5 2 4 1**	**1 1 3**	**1 3**

- **Աղյուսակ 6**

Աղյուսակ 7

Կազմակերպության 2015թ. Ֆինասավորման ծավալները

N	Կազմակերպությունը	Բյուջե	Արտաբյուջե	Դրամաշնորհներ		
				Արտար ժույթ ($,€, руб.)	Արժույթի կուրսը	Դրամ
1	2	3	4	5	6	7
	«ՇՀՀ կենտրոն» ՊՈԱԿ					

Աղյուսակ 8

ԳԱԱ գիտաշխատողների 2016թ. հրապարակումների ընդհանուր քանակը

N	Կազմակերպությունը	Մենագրություն, ժողովածու		Ուսումնական ձեռնարկ, դասագիրք		Հոդվածներ, զեկուցումներ		Թեզիսներ	
		Հանրապետ.	Արտասահմ.	Հանրապետ.	Արտասահմ.	Հանրապետ.	Արտասահմ.	Հանրապետ.	Արտասահմ.
1	2	3	4		5			6	7
	«ՇՀՀ կենտրոն» ՊՈԱԿ	3	-	-	-	27	2	15	4

Աղյուսակ 9

Ասպիրանտների թվաքանակը

Կազմակերպությունը	Ասպիրանտների քանակը (այդ թվում կանայք) առ 01.01.2016թ.		Հաշվետու տարում ասպիրանտուրա են ընդունվել (այդ թվում կանայք)	
	ա/կ.	ա/չկ.	ա/կ.	ա/չկ.
1	2	3	4	5
«ՇՀՀ կենտրոն» ՊՈԱԿ	-	-	-	-

- Աղյուսակ 10

Աղյուսակ 11

Աշխատողների թվաքանակի ամփոփ տվյալներն առ 01.01.2015թ.

N	Կազմակերպությունը	Աշխատող ների ընդհանուր թիվը	Գիտական աշխատող ների թիվը	ԳԱԱ ակադեմի-կոսներ	ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամներ	Գիտության դոկտորներ	Գիտության թեկնածուներ
1	2	3	4	5	6	7	8
	«ՇՀՀ կենտրոն» ՊՈԱԿ	22	18			2	12

ՇՀՀ կենտրոնի տնօրեն՝ Ս. ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

Г О Д О В О Й О Т Ч Е Т

Об основных результатах научной и научно-организационной деятельности 2015 г. Ширакского центра арменоведческих исследований НАН РА

1. Из основных результатов деятельности ШЦАИ за 2015 г. можно выделить следующие:

   а/ Опубликован 18 том /228 с./ периодического сборника статей “Научные труды” и 2-ой том серии книг “Архиолигические и историко-культурные исследования Ширака” /203 с./.

   б/ 17-18 мая Центр организовал чтения на тему “Помню и требую”, посвященные 100-летней годовщине Геноцида армян, на которой участвовали более 130 учеников старших школ Ширакского марза.

   в/ 20-30 июля, по финансированию Госкома науки МОН РА Центр организовал республиканскую летнюю школу молодых историков на тему “Проблемы признания Геноцида армян и восстановления исторического права”, с участием научных паботников системы НАН РА, магистрантов, аспирантов вузов, кандидатов наук, учителей истории /рук.- к.ист.н. К.Алексанян/.

г/ В сентябре по финансированию Министерства культуры РА Центр проводил в городе Гюмри третий этнографический фестиваль “Праздник хлеба”, с участием марзов РА и представителями нац.меньшинств РА /рук. к.псих.н. К.Саакян/.

д/Архиологами Центра были найдены и разведованы два архиологических памятниика на территории Ширакского марза: поселение и никрополь эпохи ранней бронзы на территории села Ехнаджур и никрополи эпохи раннего железа на территории Джрадзор /рук. к.ист.н. Л.Еганян/.

2.Основные результаты по базовому финансированию в 2015 г.

В 2015 г. в ШЦАИ продолжена осуществления программы “Археологические и историко-культурные исследования Ширака - 2” (рук. д.фил.н. С.Айрапетян).

В сфере этнопсихологических исследований продолжено изучение культуры праздников и празднеств. Оно было соправаждено проведением третьего фестиваля “Праздник хлеба”, который стал уже традиционным в Гюмри и отлично представляет современные проявления и интерпритации праздника, тем самым предоставляя исследователям хорошую возможность в этом контексте раскрыть так же психологическое влияние на личности межкультурных ценностей (координатор – к.пс.н. К.Саакян). Ազգահոգեբանների խումբը 2015-ին հրատարակել է 2 մենագրություն և 2 գիտական հոդված:

В сфере исследования традиционных ремесел, связанный с датой 100-летия Геноцида армян, исследованы и представлены роль и значение ремесел и кустарничества в жизни армянского народа до Геноцида, во время погромов и последующий период (рук. – к.ист.н. К.Базеян). По этой теме группа представила 4 доклада /2-ը 2015-ին տպագրվել են

արտերկրում/ на международных конференциях (Болгария, РФ, Армения), издала 1 монографию и 2 статьи.

В сфере этноискусствоведения была организована фольклорная экспедиция в более 20 общинах Ширакского марза, в результате которой были собраны и нотированы более 100 песен, которые являются ценными свидетельствами песенных традиций наших соотечествеников, переселенцев из Муша и Алашкерта (рук. к.иск. А.Арутюнян). Материалы подготовлены к изданию в сборнике "Народная песня как спасенная культура". Группа в отчетный период с докладами выступила в 2 международных конференциях, опубликовала 1 статью և հանրապետական գիտաժողովի 1 հաղորդում:

В 2015 г. в сотрудничестве с Национальной галереей РА, Музея литературы и искусства, Национальным архивом, музеями, галлереями и частными коллекциями продолжено исследование истории изобразительного искусства Гюмри (рук. – к.пед.н. Л.Атанесян), опубликована 1 монография. В сфере этнолингвистики (рук. – д.фил.н. С.Айрапетян) в 2015 г. особое внимание было уделено современным миграционным процессам и на политическо-экономические факторы, которые оставили свой отпечаток на современные метаморфозы говора Гюмри. Продолжены также работы по сравнительному анализу фольклорных образцов. (А.Матикян). Проделанная работа обобщена в 1 докладе на международной конференции и опубликованной 1 статье.

В 2015 г. группа археологов Центра (рук. – к.ист.н. Л.Еганян) продолжала плановые раскопки археологического памятника эпохи ранней бронзы Мец Сепасар (июль), а в составе армяно-немецкой совместной археологической экспедиции участвовала на раскопках крепости-поселения и некрополя эпохи 8-9 вв. до н.э. Азатана(август). Первое полугодие было посвящено камеральному исследованию и реставрационной работе прошлогоднего археологичского материала: группа с двумя докладами была представлена на 2-х международных (Франция) и 1 республиканской конференциях, опубликовала 3 статьи в 18-м томе "Научных трудов" Центра. В отчетный период группой были обнаружены 2 новых архелогических памятника.

В рамках программы "Археологические и историко-культурные исследования Ширака - 2" в 2015 г. было продолжено исследование некоторых проблем древнейшей, древней и новой истории исторической губернии, в контексте истории Армении. В частности

тщательное сравнительное исследование армянских и других наскальных надписей, дали возможность их рассматривать как первоначальную форму письма индоевропейских народов, от которых был переход к иероглифу /ղեկ.` պ.գ.դ. Ս.Պետրոսյան/: Ուսումնասիրության արդյունքներն ամփոփված են 2015-ին հրատարակված 2 գիտական հոդվածներում:

Закончена и передана в печать монография “Страна Эриахи VIII-VI вв. до н.э.”, посвященная одной из национальных губерний исторического Ширака. Издана сводная публикация “Исторический Ширак в первоисточниках” (”Эльдорадо”, 77 с.). В 2015 г. были продолжены работы по сбору и трактовкам воспоминаний потомков переживших Геноцид армян, которым были посвящены опубликованный доклад на медународной конференции и 1 статья.

В 2015 г. в Центре было продолжено исследование национальной принадлежности, административно-демографические и топографические проблемы граничащей с Шираком Тайка. Для этой цели в марте было организована поездка научного сотрудника в Тайк, для ознакомления сегодняшнего состояния армянских халкедонских памятников, и только по причине эскалации напряженности в этом регионе стало причиной прекращения исследования этой части (рук. – к.ист.н. А.Акопов). Трактовке данных вопросов была посвящена 1 опубликованная статья.

В отчетный период была исследована восточноармянская периодика, освещающая события Геноцида армян («Գաւառի ձայն», «Աշխատանք», «Հորիզոն», «Համբաւաբեր», «Արև», «Մշակ» կամ «Армянский Вестник»), в которых были отмечены важнейшие сообщения как о численности, этноконфессиональном составе беженцев-переселенцев, обосновавшихся в разных регионах Ереванской губернии, их распределению по новым местам проживания, так и о благотворительной деятельности общественных организаций и об организации образовательного дела в среде переделенцев (рук.– к.ист.н. А.Айрапетян). Результаты были обобщены в 3 статьях, изданных в 2015 г. /один из которых в Бейруте/ և միջազգային գիտաժողովի 1 հրատարակված հաղորդման մեջ:

Была продолжена также новейшая трактовка политической жизни Александраполя, в частности сложные взаимоотношения между местными органами самоупраевления Александрапольской губернии и центральной властью в годы первой республики

Армения, майских событий (к.ист.н.К.Алексанян). Результаты представлены в изданных в 2015 г. 4 статьях и в 1 докладе на международной коференции.

В 20-30 июля 2015 по финансированию Комитета науки МОН РА удачно проведена 10 дневная республиканская школа молодых историков на тему "Проблемы признания Геноцида армян и восстановления исторического права", слушателями которой стали представители системы НАН РА, магистры вузов, аспиранты, учителя истории. Материалы готовы к печати.

По случаю Годовщины 100-летия Геноцида армян снят документальный фильм "Золото изъятая с испепеленных костей", по воспоминаниям переживших Геноцид и их потомков.

2015-ի մայիսին Կենտրոնը Գյումրիում կազմակերպեց «Հիշում եմ և պահանջում» խորագրով մարզային ընթերցումներ՝ մարզի ավագ դպրոցների ավարտական դասարանի 130 աշակերտների մասնակցությամբ՝ նվիրված Հայոց Մեծ եղեռնի 100-ամյա տարելիցին:

3.Результаты по тематическому финансированию в 2015 г.

С сентября 2015 г. В Центре реализуются так же две трехлетние тематические программы: "Карс-Александраполь: ашугские традиции и взаимосвязи" (рук. – к.иск. А.Арутюнян) и "Крепостные сооружения бассейна Ахурян" (рук, - к.ист.н. Л.Еганян). По первой теме начаты работы по сбору и систематизации ашугских песен Карса. В рамках второй тены в октябре-ноябре были проведебы разведовательные работы на территориях крепостей Джрапи и Покр Сепасар.

директор Центра	С. Айрапетян
ученый секретарь	А. Арутюнян

A N N U A L   R E P O R T

On the main scientific and research organizational results
of Shirak's Center of Armenological Studies
NAS RA 2015

1. **From the main achievements of Shirak's Centre of Armenian Studies, NAS we can mention the following ones:**

a) The 18th volume of the periodical collection of articles entitled "Scientific Papers" /228pages/ and the 2nd issue of "Shirak's archaeological and historio-ethnographical studies/ 203 page/ have been published.

b) On May 17-18, the Center organized regional readings headed under the title "I remember and demand' with the participation of 130 pupils from different classes of high school devoted to the 100th anniversary of the Armenian Genocide.

c) On June 20-30, the Center has organized a republican school of young historians by the financing of State Committee of Science, RA headed under the heading "Some Issues on the recognition of the Armenian Genocide and the rehabilitation of historic right"/with the participation of 30 young magistrates, post-graduates, candidate of sciences, teachers, supervisor K. Aleksanyan, candidate of historical sciences/.

d) In September, with the financing of Ministry of Culture, RA the Center organized the third ethnographical *Bread festival* with the participation of all regions and national minorities/supervisor: K.Sahakyan, candidate of psychol. sciences/.

e) Two old places have been discovered and investigated by the archaeologists of the Center: early bronze-aged settlement and a nicropleus in the territory of Eghnajur community and early iron-aged nicropleus in Jradzor/sup. L.Eganayn, cand. of hist.sciences /.

2.The main results of 2015 received by base financing.

In 2015 Shirak's Center for Armenian Studies, NAS has carried out the project "Shirak's archaeological and historio-ethnographical studies-2 (sup.: Doctor of Philological Sciences S. Hayrapetyan).

In the sphere of ethnopsychological researches the study of festivals and festive performances have been in progress. It was accompanied by the third "Bread festival" in 2015 which has become a traditional one in Gyumri and it displays the festival's modern manifestations and explanation giving examinors chances to reveal the psychological impact of cross-cultural values on a person in that context (coordinator: cand.of psyc. sc. K. Sahakyan). The group of ethnopsychologists in 2015 published 2 monographs and 2 scientific articles.

- In the sphere of the study of the Armenian traditional trade, /connected with the 100th anniversary of the Armenian genocide/, the role and importance of trades and craftsmanship of the Armenian population have been presented and studied until the Genocide, during the pogrom and after it /sup: cand. of hist. sc. K. Bazeyan/. The group dealing with this theme has taken part in international conferences with 4 reports /2-ը 2015-ին տպագրվել են

արտերկրում/ and published one monograph and two articles /Bulgaria, Russian Federation, Armenia/.

In the sphere of ethno-art criticism, in 2015 the expedition of collecting folkloristic materials worked in 20 communities of Shirak region, in the Museum of Literature and Arts after Charents, in the course of time compiling and setting to music of about 100 folk songs which are valuable evidences of song traditions of our compatriots migrated from Moush and Alashkert in 1915/sup: cand. of art H. Harutunyan/. The materials are prepared for publication in the collection entitled "Folk song as a saved culture". In the accounting year the group has taken part in 2 international conferences and published 2 scientific articles և հանրապետական գիտաժողովի 1 հաղորդում:

In 2015 with the cooperation of National Gallery of RA, Museum of Literature and Arts, national archives, museums, galleries the study of Gyumri's art history has been carried on/sup: cand. of ped. Sc. L. Athanesyan/. A monograph has been published.

In the sphere of ethno-linguistics /sup.: PhD S. Hayrapetyan/ in 2015 specific attention was paid to modern migrative demographic activities and economic and political factors that have left their stamps on the modern transformations of Gyumri's dialect.

Comparative analysis of folkloristic specimen has been in progress/H. Matikyan/ The work is included in 1 report of an international conference and in 1 published article.

In 2015 the Center's archeological group/sup.: cand. of hist. sc. L. Eganyan/ carried on the planned excavations of early bronze-aged archaeological monument in Mets Sepasar/July/ and being in cooperation with Armenain- Germanic united expedition group has taken part in the excavations of castle –settlements in Azatan 9-8 B.C./August/. The first part of the year has been intended for the cameral study and rehabilitation works of the discovered materials from the above mentioned places. The group has taken part in 2 international/France/ and 1 republican /Yerevan/ conferences, published three articles in the 18th volume of the Center. In the accounting year two new old places have been discovered by the group in the territory of Shirak region.

In the scope of "Shirak's archaeological and historio-ethnographical study-2" project in 2015 the sudy of some isues concerning old, new, modern periods of the historical province in the context of the Armenian history was in progress. Especially the thorough comparative study of Armenian cliff pictures has given a chance to observe those engravings made on the stone as a

preliminary form of script of Indo-European peoples/sup.: Doctor of hist.sc. S.Petrosyan/ . The results of the study are included in 2 scientific articles published in 2015.

The monograph enitled "Eriakhi country in VIII-VI B.C. has been prepared for publication and is devoted to the study of one of the ethno provinces of Shirak. The collection "Hisorical Shirak in early sources" was published /"Eldorado" pub. 77 pages/. In 2015 the collective work and explanation of those memories who have been survived after the Genocide, two reports and 1 article touch upon the above mentioned issues./I. Avagyan/

In 2015 the Center has carried out the study on Shirak's adjacent Tayk's national belonging, demographic, administrative, topographic issues. For that purpose in March the researcher visiting to Tayk has been organized in order to know the modern state of Armenian qaghqedonn's monuments and only for the region's tenseness it was not possible to carry out that part of the research/sup. Cand. of hist. sc. A. Akopov/. The examination of the above mentioned issues is summarized in 1 article published in 2015. In the accounting year the Eastern- Armenain press/ "Gavari dzayn", "Ashxatanq", "Horizon", "Hambavaber", "Arev", "Mshak" or "Armenian Vestnik"/ that illustrates the Great Genocide that conveyed vital information about the number of regugees- migrants settled down in different provinces of Yerevan. The issues on the population's distribution, as well the issues of social organizations' orphan and sick people's care activities/sup.: cand. of hist. sc. A. Hayrapetyan/./ The results are included in three articles, one of them in Beyrut's Haykazean Review. և միջազգային գիտաժողովի 1 հրատարակված հաղորդման մեջ:

The illustration of Aleksandrapol's political life, especially the complex relations of Aleksandrapol's local self-government and central institutions, the events occurred in May are in progress./sup.:cand. of hist. sc. K.Alexanyan/. The results are presented in 4 article published in 2015 and 1 report of a международной conference.

In 2014, July 20-30, the Center by means of the financing of the State Committee of Science with great success summoned a ten days' republican school of young historians under the heading "Some issues on the recognition of the Armenian genocide and the rehabilitation of historic right" the audience of which were 30 young magistrates , post- graduate students, candidates of science, teacher of history. The materials are prepared for publication.

A chronicle-documentary film under the heading “Gold extorted from bones reduced to ashes” is shot dedicated to the 100th anniversary of the Armenian Genocide according to the memories of survivors and their descendants.

2015-ի մայիսին Կենտրոնը Գյումրիում կազմակերպեց «Հիշում եմ և պահանջում» խորագրով մարզային ընթերցումներ՝ մարզի ավագ դպրոցների ավարտական դասարանի 130 աշակերտների մասնակցությամբ՝ նվիրված Հայոց Մեծ եղեռնի 100-ամյա տարելիցին

3. **The results of 2015 received by thematic funding.**

Since September, 2015 in the Center two three-year programmes have been carried out. “Kars-Aleksandrapol: asough traditions and interrelations”/sup.: cand. of art H. Harutyunyan/ and “The strong built structures in Akhuryan”/sup.: cand. of hist. sc. L. Eganyan/. Collective work has been done concerning the discovery and coordination of Kars’ Armenian ashoughs. In the scope of the second theme in October-November prospecting excavations have been carried out in the old places of Jrapi and Poqr Sepasar.

Director of the Center	S. Hayrapetyan
Scientific Secretary	H. Harutyunyan

Ա Կ Տ

Գիտական աշխատանքների հանձման-ընդունման

Կազմված է «____________» _________________2015թ.

Մենք, ներքոստորագրյալներս, մի կողմից «Շիրակի հնագիտական և պատմազգագրական ուսումնասիրություններ-2» թեմայի ղեկավարը՝ ի դեմս ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի տնօրեն՝ բան. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Սերգո Հայրապետյանի, մյուս կողմից՝ ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիա ՊՈԱԿ-ի նախագահ՝ ակադեմիկոս Ռ. Մարտիրոսյանը, համաձայն գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության բազային ֆինանսավորման «ՀՀ ԳԱԱ-ԾԶԲ – 37» պայմանագրի 5 կետի՝ կազմել ենք սույն ակտը այն մասին, որ թեմայի շրջանակներում կատարված աշխատան-

քը բավարար է և համապատասխանում է 2015թ. օրացուցային պլանի բոլոր պարտավո-րություններին:

Պատվիրատու _______________ Կատարող ____________________

ստորագրություն ստորագրություն